

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

ВИПУСК 42

25 грудня 2018 р.

м. Переяслав-Хмельницький

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

Рада молодих учених університету

Матеріали
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

25 грудня 2018 року

Вип. 42

Збірник наукових праць

Переяслав-Хмельницький – 2018

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ВЫСШЕЕ УЧЕБНОЕ ЗАВЕДЕНИЕ
«Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет
имени Григория Сковороды»

Совет молодых ученых университета

Материалы
Международной научно-практической интернет-конференции
**«ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ»**
25 декабря 2018 года
Вып. 42

Сборник научных трудов

Переяслав-Хмельницкий – 2018

УДК 001+37(100)

ББК 72.4+74(0)

Т 33

Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2018. – Вип. 42. – 637 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Базалук О.О. – доктор філософських наук, професор

Воловик Л.М. – кандидат географічних наук, доцент

Дашкевич Є.В. – кандидат біологічних наук, доцент (Білорусь)

Доброскок І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Євтушенко Н.М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С.М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Руденко О.В. – кандидат психологічних наук, доцент

Садиков А.А. – кандидат фізико-математичних наук, доцент (Казахстан)

Склярєнко О.Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Халматова Ш.С. – кандидат медичних наук, доцент (Узбекистан)

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій.

©Автори статей

©Рада молодих учених університету

©ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

ГЕОГРАФІЯ І ГЕОЛОГІЯ / ГЕОГРАФИЯ И ГЕОЛОГИЯ

УДК 373.5.016:908(477.62)

Ганна Гаврюшенко, Ольга Бєлякова
(Старобільськ, Україна)

ВИКЛАДАННЯ ТЕМИ «ТУРИЗМ» У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ РІДНОГО КРАЮ, 5 КЛАС (НА ПРИКЛАДІ м. СЛОВ'ЯНСЬК ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Статтю присвячено викладанню теми «Туризм» у шкільному курсі географії рідного краю у 5 класі. На прикладі м. Слов'янськ Донецької області показано найбільш відомі туристичні об'єкти, з якими слід ознайомити учнів.

Ключові слова: географія, рідний край, краєзнавство, туризм, історико-культурна спадщина.

The article considers the teaching of the topic “Tourism” in course of geography of native land in fifth school grade. The most well-known tourist attractions of Sloviansk, Donetsk Region are shown as an example to be introduced to schoolchildren.

Key words: geography, native land, regional studies, tourism, historical and cultural heritage.

Географія рідного краю у 5 класі є краєзнавчим і водночас пропедевтичним курсом – таким, що формує в учнів початкові географічні знання та вміння як з фізичної, так і з економічної та соціальної географії. Курс ознайомлює п'ятикласників із особливостями географічного положення, природи, населення, його традиційних занять, сучасних галузей господарства, екологічних проблем рідного краю – свого населеного пункту, адміністративного району та області. Для п'ятикласників із образу своєї місцевості вимальовується географічна панорама країни, а потім і світу [1].

Необхідно зауважити, що у навчальних планах з переліку предметів для обов'язкового вивчення було вилучено курс «Рідний край». Відтепер цей курс є факультативним. Програма курсу розрахована на 35 годин (1 година на тиждень).

Важливою темою, що вивчається в курсі географії рідного краю, є тема, присвячена туризму. Оскільки *туризм є одним із пріоритетних напрямків розвитку економіки м. Слов'янська*, цій темі варто приділити особливу увагу при викладанні зазначеного курсу. Необхідно розповісти учням про те, що у м. Слов'янську та у Слов'янському районі існують передумови для розвитку спеціальних видів туризму – сільського, дитячого та молодіжного, екологічного, мисливського, спортивного, релігійного.

Найбільш відомими туристичними об'єктами є:

- гора Карачун поблизу м. Слов'янська, яка була та є стратегічно важливим об'єктом;
- регіональний ландшафтний парк «Слов'янський курорт»;
- озера Ріпне та Сліпне;
- орнітологічний заказник «Приозерний», який було створено з метою збереження рідкісних видів птахів;
- археологічні розкопки давньої фортеці Тор;
- місцевий краєзнавчий музей;
- Національний природний парк «Святі Гори», Святогірський історико-архітектурний заповідник, Святогірська Свято-Успенська Лавра, пам'ятник історії «Меморіал Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.», пам'ятник монументальної скульптури – пам'ятник Артему – єдиний у своєму роді приклад авангардного напрямку в скульптурі – кубізму (середина 20-х років XX століття);

- єдиний у східному регіоні України музей народної архітектури, побуту та дитячої творчості в с. Прелесне;
- пам'ятка садово-паркової архітектури XIX століття – маєток і парк поміщика О.Ф. Бантиша;
- туристичний маршрут до «Казачої пристані», яка була місцем розташування казацької фортеці (у с. Райгородок Слов'янського району);
- Слов'янський керамічний ринок, де у широкому асортименті представлені товари на будь-який смак: від різноманітного посуду, горщиків для квітів, сувенірів, до декоративних скульптур малих архітектурних форм, які користуються попитом в ландшафтному та інтер'єрному дизайні.

Необхідно зауважити, що на уроках географії рідного краю слід намагатися використовувати якомога більше високоякісних ілюстрацій. Так, на рис. 1 зображено деякі з найбільш відомих туристичних об'єктів м. Слов'янська та Слов'янського району, що дозволяє створити більш повний образ досліджуваної місцевості, її туристичного та рекреаційного потенціалу. Крім того, демонстрація ілюстрацій із зображенням різноманітних об'єктів рідного краю впливає на емоційне сприйняття учнів, посилює інтерес до вивчення своєї «малої Батьківщини».

Отже, як видно із зазначеного вище, м. Слов'янськ та Слов'янський район розташовані у живописній місцевості Донецького краю та є територіями, багатими на об'єкти історико-культурної спадщини.

Найбільш зацікавленим та обдарованим учнями можна запропонувати *розпочати роботу над навчально-виховним проектом «Турист! Пізнай м. Слов'янськ!»*. Цей проект передбачає розкриття туристичних та екскурсійних можливостей міста, дослідження й опис об'єктів природи, історії та культури, що є перлинами міста, та визначення напрямів, проблем і перспектив розвитку туризму у м. Слов'янську. Проект варто продовжити під час вивчення географії рідного краю у 8-9 класах.

Рис.1. Туристичні об'єкти м. Слов'янська та Слов'янського району (зліва направо та зверху вниз: 1) гора Карачун; 2) регіональний ландшафтний парк «Слов'янський курорт»; 3) озеро Сліпне; 4) озеро Ріпне; 5) Національний природний парк «Святі Гори»; 6) пам'ятник Артему; 7) музей народної архітектури, побуту та дитячої творчості в с. Прелесне; 8) Слов'янський керамічний ринок.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Географія рідного краю. 5 клас. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – Режим доступу: <http://geographer.com.ua/content/programa-kursu-za-vyborom-geografiya-ridnogo-kraiu-5-klas>.
2. Дмитрієв Л. В. Історія і природа Слов'янщини / Л. В. Дмитрієв. – Слов'янськ: Друкарський двір, 2006. – 159 с.

УДК 373.5.016:908(477.62)

*Ганна Гаврюшенко, Ярослав Гальченко
(Старобільськ, Україна)*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ТЕМИ «ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИРОДНО-ЕКОНОМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ» ПРИ ВИВЧЕННІ ГЕОГРАФІЇ В 11 КЛАСІ (ПРОФІЛЬНИЙ РІВЕНЬ)

Статтю присвячено викладанню теми «Глобальні проблеми природно-економічного характеру» у шкільному курсі географії в 11 класі. Запропоновано методичні прийоми, які доцільно використовувати при вивченні зазначеної теми.

Ключові слова: географія, глобальні проблеми людства, екологічна проблема, прийоми навчання.

The article considers the teaching of the topic «Global problems of natural and economic nature» in the school course in geography in the 11th form. The proposed methods and techniques that are appropriate to use when studying this topic.

Key words: geography, global problems of mankind, ecological problem, teaching methods.

Розділ «Глобальні проблеми людства» є одним із найважливіших у курсі географії 11 класу та, відповідно, таким, що викликає справжній інтерес в учнів. У межах зазначеного розділу вивчається тема «Глобальні проблеми природно-економічного характеру», у ході якої учні повинні розглянути екологічну проблему, зробити територіальний аналіз екологічних проблем світу, визначити суть проблем, причини виникнення та шляхи вирішення.

Початок уроку – це, перш за все, перевірка домашнього завдання і налаштування на отримання нових знань. Пропонуємо перевіряти домашнє завдання дуже відповідально, але в «несерйозній формі». Всі учні люблять грати, отже ігрові моменти можна впроваджувати на уроках не лише з учнями молодших, але й старших класів. Для них це буде цікава гра, а для вчителя – використання результативного методичного прийому. Для перевірки домашнього завдання одним із дієвих є ігровий прийом «Так – ні». Учень повинен обґрунтувати варіант відповіді, особливо якщо відповідь «ні». Як приклад, приведемо декілька питань (табл. 1).

Таблиця 1

Гра «Так – ні» (приклад питань)

Питання для учнів	Правильний варіант відповіді
1. Галузь економічної науки, яка вивчає ключові планетарні проблеми сучасності і майбутнього людської цивілізації, дістала назву <i>глобалістика</i> .	Так
2. Глобальними проблемами називають ті, що стосуються певної версти населення лише бідних країн світу.	Ні
3. Суть глобалізації полягає в різкому обмеженні й полегшенні взаємозв'язків і взаємозалежностей лише між окремими людьми.	Ні
4. Розрізняють три форми глобалізації: економічна, політична й культурна.	Так
5. У сучасній вітчизняній геоглобалістиці склалися п'ять послідовних рівнів вивчення глобальних проблем.	Ні

Універсальність цього методичного прийому полягає в тому, що його можна використовувати і для організації відпочинку, і для створення інтригуючої ситуації. Перевагами прийому є те, що він навчає систематизувати відому інформацію, зв'язувати воєдино окремі факти в загальну картину, навчає уважно слухати й аналізувати питання. Якщо питання некоректне або учень не може дати на нього відповідь з дидактичних міркувань, то він відмовляється від відповіді наперед обумовленим жестом. Після гри треба обов'язково обговорити питання: які з них були найвдалішими, які менш вдалими.

Наступний прийом, який можна використати для перевірки домашнього завдання – «Бліц-опитування по ланцюжку». Його суть полягає в тому, що перший учень ставить коротке питання другому. Другий – третьому, і так до останнього учня. Час на відповідь – кілька секунд, учитель має право зняти питання, яке не відповідає темі або недостатньо коректне. Як варіант, для перевірки домашнього завдання можна запропонувати влаштувати змагання між рядами на якийсь час, тобто яка з груп, не перериваючи ланцюжок, правильно і швидше за інших відповість на питання. При цьому треба вибрати рефері, які контролюватимуть правильність відповідей, і час, за який учні впоратимуться із завданням.

На нашу думку, описані прийоми будуть сприяти *актуалізації опорних знань учнів*.

Для *мотивації учнів* доцільно використати прийом «Географічний кросворд», який буде перекликатися з новою темою (рис. 1).

				¹ Е								
				К			² Ш		³ П			
			⁴ М	О	Н	І	Т	О	Р	И	Н	Г
				Л			У		И			
				О			Ч		Р			
				Г			Н		О			
				І			І		Д			⁵ Л
⁶ З	Е	М	⁷ Л	Я	Н	І		⁸ В	О	Д	Н	І
			Ю						К			С
			Д			⁹ Л	І	С	О	В	І	
			И						Р			
		¹⁰ А	Н	Т	А	Р	К	Т	И	Д	А	
			А						С			
									Т			
									У			
									В			
									А			
									Н			
									Н			
									Я			

Рис. 1. Приклад кросворду

Приклади питань до кросворду:

По горизонталі:

4. Постійне всебічне спостереження й оцінка стану природи.
6. Які ресурси є основою всієї живої природи?
8. Які ресурси зосереджені переважно в океанах?
9. Які ресурси охоплюють близько 4 млрд га земель?
10. На якому материку найбільше земель, непридатних для використання?

По вертикалі:

1. Наука про закономірності взаємодії організмів між собою та середовищем перебування.
2. Які комплекси людина створює на природній основі?
3. Сукупність усіх форм використання природних ресурсів.
5. Сукупність землі, рослинності, в якій домінують дерева та чагарники, тварини, мікроорганізми та інші природні компоненти.
7. Хто найбільше забруднює природу?

Розпочати *етап вивчення нового матеріалу* пропонуємо з визначення поняття «*екологічні проблеми*». Для роботи над поняттями можна використовувати невеликі структурно-логічні схеми – «*павучки*». Слово обводять квадратом і до нього підбирають ключові слова, які характеризують ці поняття. Ці слова утворюють «ніжки павучка». «Павучки» використовуються для усної зв'язної мови, характеристики понять (рис. 2).

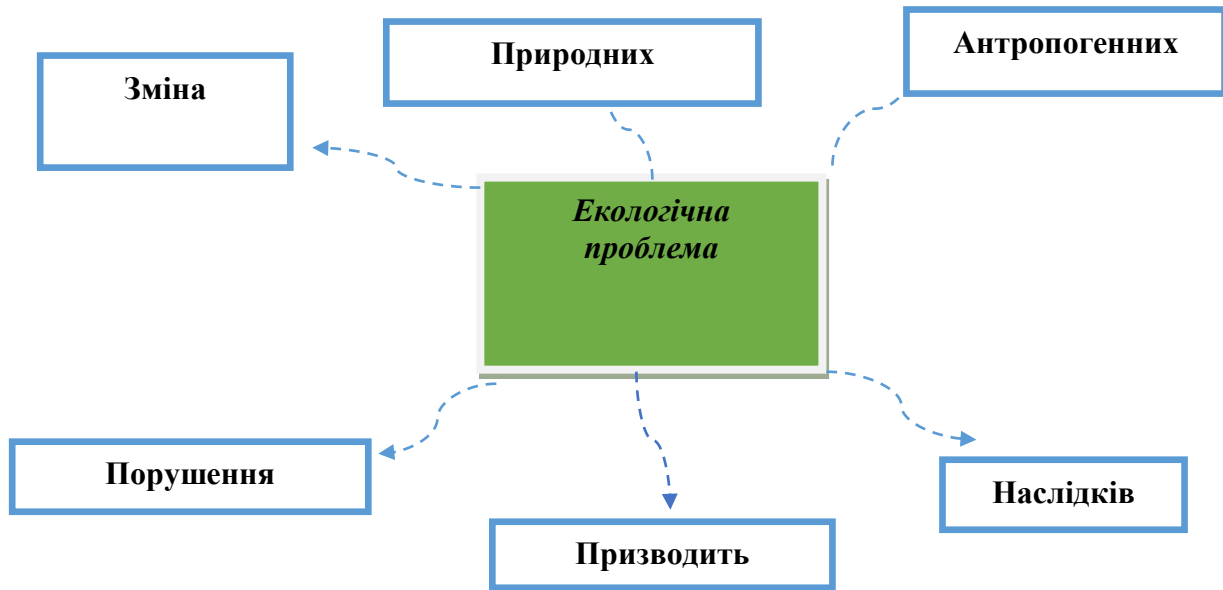

Рис. 2. Схема «Павучок»

Учні, використовуючи дану схему, повинні спробувати дати своє визначення поняття «*екологічна проблема*». Після того, як учні дали своє визначення, маємо порівняти їх варіант з поняттям підручника: Далі можна використати прийом «*Nota bene (замітка на полях)*» та записати дане визначення у робочий зошит.

Після того, як учні записали визначення, доцільним буде використати прийом «*Мозковий штурм*». Суть його полягає у розв'язанні конкретної проблеми через висловлювання учасниками ідей та пропозицій щодо розв'язку. Розпочинати роботу за цим методом радять із так званої «історії про тюленів», яка пояснює, як було винайдено цей метод. Історія полягає у тому, що одного разу в океані трапилася екологічна катастрофа – потонув великий танкер, і з нього почала витікати нафта. Величезна нафтова пляма почала наблизитися до суші. Терміново було скликано кризовий штаб, до складу якого входили фахівці з багатьох галузей, а також особи, не цілком компетентні у цьому питанні. Штаб почав гарячково шукати способи нейтралізації небезпеки, проаналізував багато різних можливостей та різноманітних ідей, які подавались. Серед них були і побудова обмежувальної загороди чи підпалювання нафтової плями на поверхні води та багато інших, але з різних міркувань жодна з них не могла бути реалізована в існуючих умовах. Після багатогодинної дискусії та в ситуації повної апатії виникла ідея, подана, здавалося б, для жарту: можливо, слід було випустити на нафтову пляму стадо тюленів, які б своїм хутром увібрали забруднення. Ідея, на перший погляд, смішна та забавна, однак після глибшого обміркування штаб підготував спеціальні поплавки зі штучного матеріалу, подібного до хутра тюленя, на якому нафта прекрасно осідала. В такий спосіб завдяки нібито неправдоподібній ідеї, вдалося розв'язати таку складну проблему [1, с. 77].

Надалі вчитель має ознайомити учнів із принципами участі в мозковій атаці, які можна роздрукувати на аркушах паперу та роздати кожному учню. Принципи участі у мозковій атаці полягають у такому:

- слід кожну ідею записувати, по можливості, якнайправильніше, однак стисло;
- не слід обмежувати кількість ідей, пам'ятаючи, що важлива їх кількість, а оцінювання буде здійснено в самому кінці;
- важливі ідеї нестандартні, на перший погляд безглузді та недоречні.

Питання для мозкового штурму можна сформулювати так: «Назвіть причини виникнення екологічних проблем у світі».

На етапі закріплення вивченого матеріалу пропонуємо використовувати *онлайн-сервіс «Kahoot»*. Це безкоштовна платформа для навчання в ігровій формі, яка підходить для будь-якого навчального предмета і для учнів будь-якого віку. Все, що знадобиться – це власний комп'ютер, проектор та наявність смартфонів в учнів у класі. Процес перевірки розуміння, або обговорення якогось питання перетвориться в справжню захоплюючу гру! Для використання даного сервісу буде необхідно встановити додаток у магазині Google Play для смартфонів на базі Android та App Store для смартфонів на базі iOS.

Kahoot – це сервіс для створення онлайн-вікторин, тестів і опитувань. Учні можуть відповідати на створені вчителем тести з планшетів, ноутбуків, смартфонів, тобто з будь-якого пристрою, що має доступ до Інтернету.

Основні можливості сервісу:

- створені в *Kahoot* завдання дозволяють включити в них фотографії і навіть відеофрагменти. Темп виконання вікторин, тестів регулюється шляхом введення часової межі для кожного питання;
- за бажанням вчитель може ввести бали за відповіді на поставлені питання: за правильні відповіді і за швидкість. Табло відображається на моніторі комп'ютера вчителя.

Для участі в тестуванні учні просто повинні відкрити сервіс і ввести PIN-код, який представляє вчитель зі свого комп'ютера. Робота учнів оцінюються за двома параметрами відразу: знайшов правильну відповідь, і як швидко (у порівнянні з однокласниками). Використання сервісу *Kahoot* є оригінальним способом отримання зворотного зв'язку від учнів.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що використання запропонованих у цій статті прийомів при викладанні географії в 11 класі профільної школи сприятиме не лише вирішенню проблем модернізації освітнього процесу, але й підвищенню зацікавленості учнів до предмета та розвитку навичок креативності, творчості й самостійності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Інтерактивні методи навчання: Навч. посібник. / За заг. ред. П.Шевчука і П.Фенриха. – Щецин: Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.
2. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок. / В. І. Садкіна. – Х. : Вид. група «Основа», 2009. – 88 с. – (Серія «Золота педагогічна колекція»).

УДК 379.85

*Олександра Палій, Катерина Кравченко
(Харків)*

ЕТНІЧНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано визначення поняття «етнічний туризм» за різними авторами. Розглянуто етнографічні регіони України. Визначено проблеми та перспективи розвитку етнічного туризму в Україні.

Ключові слова: туризм, етнічний туризм, етнографічні регіони, побут, традиції.

The article analyzes the definition of the concept of "ethnic tourism" by various authors. Ethnographic regions of Ukraine are considered. Problems and prospects of development of ethnic tourism in Ukraine are defined.

Key words: tourism, ethnic tourism, ethnographic regions, life, traditions.